

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Галушак В.В.

*кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут підприємництва і бізнесу
Тернопільський національний економічний університет
м. Чортків, Україна*

В умовах несприятливої соціально-економічної ситуації в Україні поглиблення інтеграційних процесів, функціонування та розвиток інфраструктури фондового ринку є важливими аспектами у забезпеченні економічної стабільності країни. Безперечно, що в Україні сформовано принципи функціонування фондового ринку і прийнято ряд нормативно-правових та законодавчих актів, які регулюють діяльність учасників ринку, та все ж результати його діяльності не задовольняють основних учасників та суспільство і, як наслідок, ефективність функціонування – низька. Саме тому формування дієвої інфраструктури фондового ринку для його повноцінного функціонування сприятиме залученню в країну дешевих ресурсів, забезпечить створення надійної системи фінансування, а відтак, призведе до утворення сприятливих умов для бізнесу.

Розвинута інфраструктура фінансового ринку України – основна умова, яка є викликом сучасності. А ефективне функціонування фондового ринку дає можливість для активного соціального і економічного розвитку країни та забезпечення фінансових потреб суб'єктів. У той же час ефективність фінансового ринку залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних факторів, серед яких особливе місце займає створення інфраструктури, адекватної рівню економічного зростання та фінансових взаємовідносин. Інфраструктура фондового ринку України є атрибутом ринку в сучасному розумінні і, як комплекс взаємопов'язаних обслуговуючих структур, що забезпечують функціонування системи, кількісно та якісно відрізняється від країн з ринковою економікою. Тому, на думку науковців, під інфраструктурним середовищем розуміємо

сукупність сил, факторів, імпульсів, що активно діють на всіх учасників і визначають структуру й ефективність функціонування фондового ринку [4, с. 45; 5]. Без створення відповідного рівня розвитку інфраструктурного середовища фондового ринку неможливо досягнути бажаного рівня ефективності фінансової системи.

Сучасний фондовий ринок існує як організована, багатокomпонентна та високотехнологічна система, що забезпечує оптимальні умови для реалізації інвестиційних планів суб'єктів, заснованих на цінних паперах. Виходячи з цього, інфраструктура фондового ринку покликана з найменшими витратами як часу, так і коштів поєднати інтереси продавця цінних паперів та покупця в процесі обігу фондових інструментів [6, с. 15]. Необхідно зазначити, що основними учасниками ринку цінних паперів, крім інвесторів, виступають також і емітенти, котрі для забезпечення ефективності власної діяльності, формуючи пропозиції фінансових інструментів, прагнуть залучити ресурси. У той же час центральною ланкою інфраструктури фондового ринку, на яку покладені завдання оптимізації та регулювання взаємовідносин між елементами системи, є Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). Дана комісія, як регулюючий та наглядовий орган державної влади, веде реєстр професійних учасників фондового ринку. За допомогою реєстру НКЦПФР відслідковує стан розвитку фондового ринку України та забезпечує високу якість регулювання і контролю за діяльністю учасників фондового ринку [5].

Можна стверджувати, що рівень розвитку та якість функціонування фондового ринку залежить від ступеня розвитку інфраструктури біржових торгів. У той же час діяльність суб'єктів інфраструктури відіграє визначальну роль у взаємодії учасників фондового ринку, де біржовий ринок України не є виключенням. Саме тому важливим аспектом реформування є якісні зміни, спрямовані, перш за все, на формування консолідованої інфраструктурної складової біржової діяльності.

На думку науковців, безумовно, процеси розвитку біржового фондового ринку співвідносяться із процесами і тенденціями функціонування та розвитку економіки країни. Внаслідок цього, слабка взаємодія фондових бірж та відсутність досконалих механізмів клірингу заважає цілісності біржової системи,

а відтак створює певні перешкоди як для учасників ринку, інвесторів, так і для держави в цілому. Порушення узгодженості фондового ринку, які виявляються в переважанні неорганізованого фондового ринку над організованим, зовнішніх інвесторів над внутрішніми, значній концентрації ринку за обсягами торгівлі і за показниками капіталізації, потребують забезпечення надійного і ефективного функціонування ринкової інфраструктури, насамперед, біржового сегменту [3].

Однією з причин слабого розвитку біржового ринку є недовіра та низький рівень інформованості населення щодо діяльності фондового ринку, котрі, в свою чергу, призводять до низької активності на фондовій біржі, навіть незважаючи на те, що вони і є головними інвесторами у країнах з розвинутою економікою [1, с. 118]. Саме тому для залучення активних інвесторів на фондовий ринок необхідно постійно підвищувати якість послуг, які надаються професійними учасниками ринку. Крім того, потребують удосконалення вимоги щодо ведення професійної діяльності на фондовому ринку, а саме: постійне вдосконалення нормативно-правового законодавства з метою наближення до європейських стандартів. Зокрема, особлива увага повинна приділятися ефективному розвитку Інтернет-технологій, що мають заохочувати як дрібних інвесторів, так і населення до безпосередньої цілеспрямованої участі на ринку.

Необхідно також підкреслити, що в державі повинен функціонувати надійний та привабливий для інвестора (зовнішнього чи внутрішнього) Центральний депозитарій цінних паперів, котрий здатний забезпечити мінімізацію настання ризиків при виконанні угод з цінними паперами, а також для залучення інвестиційних ресурсів за допомогою фінансових інструментів та спрямування цих ресурсів у державний сектор економіки. Саме тому депозитарна та розрахунково-клірингова діяльність як провідні види професійної діяльності на ринку цінних паперів, створюють надійну його основу. В свою чергу, механізми ведення обліку, клірингу та розрахунків обумовлюють дієвість та ефективність інфраструктури фондового ринку і допомагають забезпечити цілісність ринку, знизивши рівень ризику щодо цінних паперів. Також у регулюванні ринку цінних паперів безпосередньо повинна бути зацікавлена держава, що, відповідно, і забезпечується нормами цивільного, господарського, податкового, валютного,

банківського, фінансового, митного й земельного законодавства, правовими актами про приватизацію, цінні папери та фондовий ринок й ін. [6, с. 16].

Безперечно, з метою максимального формування інфраструктури фондового ринку потрібно, щоб, поряд із біржовим ринком цінних паперів, розвивався і цивілізований позабіржовий ринок. Звичайно, він працював би в інтересах інвесторів та емітентів окремих регіонів, сприяв би залученню фінансових ресурсів, створенню сприятливих умов для розвитку технологій та виробництв, різноманітній зміні напрямів підприємницької діяльності в регіонах та створенню оптимальної фондової інфраструктури, здатної активно та швидко залучати інвесторів. Робота позабіржового ринку також повинна бути спрямована на розвиток послуг інвестиційного консультування і управління портфелями цінних паперів, що наблизить фондовий ринок до дрібного інвестора та його інтересів, забезпечуючи його динамічне зростання.

Крім того, з метою подальшого поглиблення взаємовідносин на ринку цінних паперів, позабіржовий ринок України має враховувати всі важливі тенденції, які відбуваються у світових позабіржових системах і, таким чином, здійснювати свою діяльність. Важливим аспектом є створення високого рівня захисту інтересів інвесторів на позабіржовому ринку за рахунок ефективного нормативно-правового регулювання, забезпечення прозорості здійснення операцій, захисту інтересів учасників та попередження недобросовісних угод із фінансовими інструментами. А регулювання цієї сфери має бути уніфікованим та встановлені єдині базові вимоги до технічного забезпечення як фондових бірж, так і систем позабіржового ринку.

Отже, фондовий ринок, як складна економічна система, постійно знаходиться під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, а важливим показником його розвитку є обсяг зареєстрованих випусків цінних паперів. Це, в свою чергу, доводить, що поступове зростання загального обсягу випуску цінних паперів і є прагненням збільшити свою капіталізацію вітчизняними підприємствами та за допомогою цінних паперів залучити якомога більше інвестицій.

Література

1. Бутенко Д.С. Розвиток інструментів біржового фондового ринку як необхідна умова забезпечення конкурентоспроможності торгівельної інфраструктури національного фондового ринку / Д.С. Бутенко // фінансова інфраструктура України: проблеми та напрями розвитку: зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : Криниця, 2013. – с. 117-120.
2. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua>.
3. Поворозник В.О. Фондовий ринок України на сучасному етапі: проблеми та шляхи їх вирішення / В.О. Поворозник // Стратегічні пріоритети. – 2012. – №1. – С.127-132.
4. Рекуненко І.І. Інфраструктура фінансового ринку України: сучасний стан та перспективи розвитку: [монографія] / І.І. Рекуненко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2013. – 411с.
5. Чайковська В.П. Інфраструктура фондового ринку України: сучасний стан та тенденції розвитку / В.П. Чайковська // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2692>.
6. Школьник І. О. Реформування вітчизняної розрахунково-клірингової системи як передумова забезпечення ефективності функціонування інфраструктури ринку цінних паперів у процесі ІРО / І.О.Школьник, С.В. Червякова // Проблеми економіки. – 2012. – № 3. – С. 15–19.